

RhAG Abertawe

Ymateb i gynnig Cyngor Dinas a Sir Abertawe

I gynyddu maint ysgol Gynradd Gymraeg Tirdeunaw o Ionawr 2021
ac

I gynyddu maint ysgol Gynradd Gymraeg Tan-y-lan o Ionawr 2021

Hefyd

I gau Ysgol Gymraeg Felindre

Cyswllt:

Heini Gruffudd (Cadeirydd)

RhAG Abertawe

Hafan, 2 Lôn Rhianfa, Abertawe SA1 6DJ

heini@gruffudd.org

RHIENI DROS ADDYSG GYMRAEG

Mae Rhieni dros Addysg Gymraeg yn fudiad a sefydlwyd yn 1952 i annog datblygiad addysg Gymraeg.

Caiff ei noddi'n ariannol gan Lywodraeth Cymru.

Mae'r mudiad yn cynrychioli rhieni disgyblion mewn ysgolion Cymraeg, ac mae mewn cyswllt cyson ag ysgolion Cymraeg.

Cyffredinol

- Mae RhAG wedi dadlau'n gyson bod angen cynyddu nifer a chanran disgyblion Abertawe sydd mewn addysg Gymraeg.
- Mae amcanion RhAG wedi'u derbyn gan Lywodraeth Cymru, sy'n anelu at gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.
- Rydyn ni'n rhannu gweledigaeth Llywodraeth Cymru bod angen i gynghorau lleol greu'r galw am addysg Gymraeg, yn hytrach na dim ond ymateb i'r galw.

Dalglych Ysgol Tirdeunaw

- Rydyn ni'n bryderus bod Ysgol Tirdeunaw'n cael ei adleoli. Mae Ysgol Tirdeunaw wedi ennill ei phlwyf yn ei hardal, ac wedi datblygu'n ysgol eithriadol o lwyddiannus, gan gyflwyno addysg Gymraeg mewn ardal gymharol ddifreintiedig. Ein dewis cyntaf fyddai gweld yr ysgol yn cael ei hail adeiladu ar ei safle ei hun.
- O symud yr adeilad i Heol Gwyrosydd, rydym yn croesawu'r cyfle i gael adeiladau newydd gyda'r cyfleusterau gorau.
- Rydym hefyd yn croesawu bod ysgol Gymraeg yn cael ei sefydlu'n nes at ardal Trefansel / Cwmbwrla / Blaenymaes, sydd wedi'u hamddifadu o addysg Gymraeg hwylus ers symud Ysgol Gymraeg Cwmbwrla i Fynymôr yn 1976.
- Mae tystiolaeth ddigonol (gw. y map isod) bod canrannau sy'n mynychu ysgolion Cymraeg yn amrywio yn ôl presenoldeb ysgol Gymraeg o fewn cyrraedd hwylus.
- Mae modd barnu y bydd canrannau ardal Penlan yn cynyddu, a'r ardaloedd newydd a ddaw o fewn dalglych Tirdeunaw.
- Yn yr un modd, mae modd barnu y bydd peth colled o ardal Mynydd-bach a Threboeth.
- Mae'n ymddangos bod amryfusedd yn ffigurau disgyblion ardal Tirdeunaw yn y ddogfen 'Astudiaeth Effaith Cymunedol YGG Tirdeunaw'. Meddir yno yn y tabl cyntaf bod 211 o ddisgyblion Tirdeunaw yn dod o dalglych Tirdeunaw, ond yn yr ail dabl, y rhif yw 183. Mae angen cywiro hyn.
- Nid yw'r ymgynghoriad, yn yr Astudiaeth o effaith ar y Gymraeg, yn sôn am effaith ieithyddol symud yr ysgol o'r chymuned bresennol, ac eithrio crybwyll niferoedd disgyblion. Mae angen ystyriaeth o'r effaith ar gymuned Treboeth, a'r cysylltiadau ieithyddol a diwylliannol.
- Er bod yma sôn am newid dalgylchoedd, gydag Ysgol Gymraeg Pontybrenin yn trosglwyddo Blaenymaes, Cadle, Clwyd, Gendros a Portmead i Ysgol Tirdeunaw, nid oes awgrym yma sut i gael effaith wirioneddol ar y gorlenwi difrifol sydd yn Ysgol Pont-y-brenin. Mae angen brys am ysgol gynradd Gymraeg ychwanegol rhwng Gorseinon – Pentre'r ardd a Phenllergaer, a dylai'r ddogfen nodi hyn fel rhan o gyd-destun ehangach yr ymgynghoriad. Mae angen i'r adroddiad gynnwys niferoedd y disgyblion sy'n cael eu heffeithio yn y cyd-destun hwn.

Dalgylch Ysgol Tan-y-lan

10. Rydym yn croesawu y bydd gan Ysgol Tan-y-lan dir sylweddol ar gyfer cynyddu. Mae'r ysgol wedi dioddef ers ei chychwyn. Pan sefydlwyd yr ysgol yn un 0.5, bu i ni ddadlau bod angen ysgol 1.0 neu 1.5 yn Nhreforys a gwirededwyd ein dadleuon.
11. Rydym yn pryderu, fodd bynnag, bod symud yr ysgol i'r Clas yn golygu bod yr ysgol yn bell o rannau helaeth o Ward Treforys. Rydym am weld ysgol Gymraeg yn gwasanaethu prif ardaloedd poblog Treforys.
12. Nid yw'r arolwg effaith ar y Gymraeg yn nodi effaith tynnu Ysgol Tan-y-lan i ffwrdd i brif ganolfannau poblogaeth Treforys, o Blasmarl i Ynystawe. Bydd effaith hyn yn negyddol. Tra bod symud yr ysgol i'r Clas yn denu disgyblion o ardal arall, mae'r symud yn pwysleisio'r angen am Ysgol Gymraeg i Dreforys, a dylai fod sôn yn y ddogfen am hyn.
13. Yn sgil hyn, rydym am gynnig bod adeilad Tan-y-lan yn cael ei gadw ar gyfer addysg Gymraeg, o bosib fel lleoliad dosbarth meithrin /derbyn. Yn dilyn hyn rydym am weld ysgol Gymraeg ychwanegol yn cael ei sefydlu yn Nhreforys, o bosib ar dir rhwng croes Treforys ac Ynysforgan.

Dalgylchoedd eraill

14. Nid oes rheswm digonol dros newid rhai o'r dalgylchoedd eraill. Mae Ysgol Bryn-y-môr eisoes yn llawn, ond mae'r ddogfen am i blant Seaview a Townhill fynd yno. Er bod y rhain o fewn dwy filltir o gerdded i Bryn-y-môr, mae'r daith yno'n un ar hyd strydoedd llawn traffig, ac mae'n anodd dychmygu rheini'n cerdded eu plant i lawr i Walter Road, yna trwy'r Uplands ac ar hyd y strydoedd eraill i gyrraedd Bryn-y-môr. Byddai hyn yn peri nad yw addysg Gymraeg ar gael yn hwylus i'r rhain. Mae dadl gref dros ddal i gynnwys y plant hyn yn nalgylch Login Fach, fel eu bod, trwy gludiant, yn cael mynediad hwylus i addysg Gymraeg.
15. Mae Cymal 10 Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 yn nodi bod ar awdurdodau lleol ddyletswydd i "hyrwyddo mynediad i addysg a hyfforddiant drwy gyfrwng y Gymraeg" wrth drefnu cludiant dysgwyr.
16. Mae angen i'r Sir drafod y dalgylchoedd gyda phenaethiaid yr ysgolion Cymraeg presennol er mwyn cael cytundeb cyffredinol a fudd o les i'r disgyblion ac a fydd yn hyrwyddo addysg Gymraeg.

Niferoedd derbyn a chyllid

17. Rydym yn pryderu na fydd y Sir yn llwyddiannus yn ei chais am arian i gynyddu darpariaeth Gymraeg, os yw'r rhestr a gyhoeddwyd yn ddiweddar gan y Gweinidog Eluned Morgan yn un derfynol. Bydd gan hyn oblygiadau sylweddol i gynnydd addysg Gymraeg yn ôl y wybodaeth a roddi yn ymgynghoriad y sir.
18. Gan fod cynnig y sir yn nodi y bydd dalgylch Ysgol Tan-y-lan yn meddiannu rhan fawr o ddalgylch presennol Tirdeunaw – o Langyfelach i Dreboeth ac i fyny i'r Clas – nid ydym o'r farn y bydd nifer derbyn o 45 yn ddigon. Mae gan Ysgol Tan-y-Lan ar hyn o bryd ryw 30 o ddisgyblion yn cael eu derbyn bob blwyddyn. Byddai derbyn 45 yn golygu mai dim ond 15 o ddisgyblion a allai gael eu derbyn o'r ardaloedd dalgylch newydd, sy'n amlwg yn afresymol o annigonol. Ni fyddai derbyn 45 yn caniatáu unrhyw dwf i addysg Gymraeg yn Nhreforys.
19. Yn sgil hyn rydym yn gwrthwynebu agor Tan-y-lan i dderbyn 45 disgybl. Mae'n hanfodol ei bod o'r cychwyn yn derbyn 60, gyda phosibilrwydd i gynyddu, ac i gael ysgol Gymraeg arall yn Nhreforys.

20. Mae'r un cyfyngu ar faint Tirdeunaw, os methir cael arian i gynyddu darpariaeth Gymraeg. Os caiff Tirdeunaw ei chyfyngu i 60, bydd hyn yn rhy fach ar gyfer y newid dalgylch a'r twf a fydd yn digwydd yn sgil hyn. Mae'n hanfodol bod Tirdeunaw yn gallu derbyn 75.
21. Mae'r gwahaniaeth ariannol rhwng darparu hanner dosbarth ychwanegol yn y ddwy ysgol a pheidio â gwneud hynny'n gymharol fach, ac yn debygol o esgor ar wario llawer mwy maes o law pan ddaw'n amlwg bod y niferoedd derbyn o 45 a 60 yn annigonol. Argymhellwn fod y Sir yn bwrw ymlaen gyda'r cynlluniau ar gyfer ysgolion o 60 a 75, gan fenthycu arian i wneud hyn, oni cheir arian cyfalaf ychwanegol o du'r Llywodraeth.

Ysgol Felindre

22. Rydym yn bryderus ein bod wedi cael ffigurau gwahanol gan y Sir, yn ein cyfarfodydd gyda swyddogion addysg y Sir, wrth drafod Felindre. Meddwyd wrthym mai 15 o blant oedd yn Felindre, ond gwelwn yn ôl y cynnig presennol bod yno 20 o blant amser llawn ac y bydd 5 o blant meithrin yno ym mis Medi. Ond rwy'n clywed gan bennaeth yr ysgol (Hydref 18, 2018) mai 12 o blant amser llawn sydd yno, a 2 yn y dosbarth meithrin.
23. Mae cynnig y Sir wedi dod cyn cyhoeddiad diweddar y Gweinidog Addysg bod angen rhoi sylw cadarnhaol i ysgolion gwledig. Yn sgil hyn, rydym yn gofyn i'r Sir ailystyried y cynnig i gau Ysgol Felindre, gan roi sylw i batrymau eraill o redeg yr ysgol, o bosib o dan bennaeth Ysgol Tan-y-lan neu Dirdeunaw a phosibiliadau ffederaleiddio.
24. Mae cynlluniau ar y gweill i adeiladu nifer helaeth o dai ger yr M4, rhwng Llangyfelach a Felindre. Rydym am weld y Sir yn sicrhau y caiff Ysgol Gymraeg ei sefydlu ar y safle yma pan ddaw'r tai, a'i bod yn ystyried cadw Ysgol Felindre'n agored tan y caiff yr Ysgol Gymraeg newydd hon ei sefydlu.

Barn

25. **Tirdeunaw:** Yr ateb mwyaf boddhaol fyddai ailadeiladu Ysgol Tirdeunaw ar ei safle presennol.
26. O weithredu o fewn y cynnig presennol, rydym yn falch o weld ysgol Gymraeg ar dir Bryn Tawe, ond rydym o'r farn ei bod yn hanfodol bod gan yr Ysgol Tirdeunaw newydd nifer derbyn o 75.
27. **Tan-y-lan:** Rydym yn croesawu bod Ysgol Tan-y-lan yn cael safle newydd. Serch hynny, oherwydd bod yr ysgol yn mynd i wasanaethu dalgylch newydd, rydym yn credu ei bod yn hanfodol fod gan yr ysgol nifer derbyn o 60.
28. Gan fod yr ysgol newydd yn mynd i fod ymhell o brif ardaloedd poblog Treforys, rydym am i'r Sir gadw adeilad presennol Tan-y-lan ar gyfer disgyblion meithrin/derbyn, ac rydym am i'r Sir sefydlu ysgol Gymraeg ychwanegol ar dir rhwng Treforys ac Ynysforgan.
29. **Felindre:** Rydym am i'r Sir ystyried ffyrdd o gadw Felindre ar agor nes y sefydlir Ysgol Gymraeg newydd yn sgil adeiladu ystâd o dai ger yr M4.

